

Belastingdienst

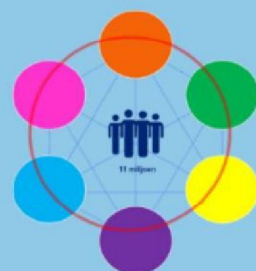
Werkinstructie Aandachtsgebied box 3 thema kapitaalverzekeringen

Toezicht Particulieren

Versie 0.9 - oktober 2025

Colofon

Medewerkers Toezicht Particulieren
onder regie van
Landelijke Regie Particulieren (LRP)

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Onderdelen box 3, thema kapitaalverzekeringen	3
3	Inhoudelijke beoordeling en behandeling	4
3.1	Stap 1 tot en met 5.....	4
3.2	Stap 6 Beoordeel het uitgeworpen formulier OWR	4
3.3	Stap 7 tot en met 12	4
4	Algemene kenmerken kapitaalverzekeringen in box 3	5
4.1	Algemene kenmerken kapitaalverzekeringen	5
4.2	Soorten kapitaalverzekeringen.....	5
4.3	Werkelijk rendement bij kapitaalverzekeringen	6
5	Categorieën kapitaalverzekeringen.....	7
5.1	Uitkering uitsluitend bij overlijden	7
5.2	Uitkering uitsluitend bij invaliditeit, ziekte of een ongeval	8
5.3	Gemengde kapitaalverzekering, afgesloten op of na 1-1-2001 .	8
5.4	Gemengde kapitaalverzekering afgesloten vóór 1-1-2001	9
	5.4.1 Gemengde kapitaalverzekering afgesloten vóór 15 september 1999	9
	5.4.2 Gemengde kapitaalverzekering afgesloten na 14 september 1999	10

1 Inleiding

Dit is de werkinstructie voor de behandeling van het aandachtsgebied Box 3, thema kapitaalverzekeringen. Bij de werkinstructie horen de documenten:

- [Handleiding OWR \(Opgaaf werkelijk rendement\) Raadplegen vanuit ^{5.1.21}](#)
- **Handleiding formulier OWR Uitworp**

Deze documenten zijn beschikbaar op de site van de [ICT gebruikersondersteuning](#) onder de K van ^{5.1.21} en de O van OWR

Stappenstructuur werkinstructie

De Handleiding formulier OWR Uitworp beschrijft de stappen die je uitvoert als je een formulier OWR behandelt en deze werkinstructie beschrijft de inhoudelijke beoordeling en behandeling van het formulier OWR met een risico in thema kapitaalverzekeringen. Zie ook onderstaand schema:

Stap(pen)	Doel en vindplaats
Stap 1 tot en met stap 5	Deze stappen beschrijven het ophalen en in behandeling nemen van een formulier OWR. Gebruik voor deze stappen de Handleiding formulier OWR uitworp.
Stap 6	Deze stap beschrijft de inhoudelijke beoordeling en de behandeling van het formulier OWR met een risico in het thema kapitaalverzekeringen. Gebruik deze werkinstructie.
Stap 7 tot en met stap 12	Deze stappen beschrijven: - de communicatie met de belastingplichtige/gemachtigden - het vaststellen van een aangifte Gebruik voor deze stappen de Handleiding formulier OWR uitworp.

Coördinatie en beheer

Deze werkinstructie is geschreven aan de hand van de input van collega's die aan het betreffende werkproces werken. Het team Landelijke Regie Particulieren (LRP) coördineert de ontwikkeling van deze werkinstructie en beheert de centrale plaats waar de werkinstructies en procesplaten beschikbaar worden gesteld. Heb je suggesties, opmerkingen of tips? Neem dan contact op via de Landelijke regie Particulieren_postbus.

In deze werkinstructie wordt uitgelegd wanneer belastingplichtige een kapitaalverzekering in box 3 heeft en op welke wijze het werkelijk rendement van een kapitaalverzekering in box 3 wordt bepaald. Het thema kapitaalverzekeringen is onderverdeeld in 8 onderdelen. Zie onderstaande tabel voor de onderdelen die hieronder vallen.

Onderdeel	Onderwerp
1	algemene kenmerken van een kapitaalverzekering
2	Soorten kapitaalverzekeringen
3	Werkelijk rendement
4	Categorieën kapitaalverzekeringen
5	Uitkering uitsluitend bij overlijden
6	Uitkering uitsluitend bij invaliditeit, ziekte of ongeval
7	Gemengde kapitaalverzekering afgesloten op of na 1-1-2001
8	Gemengde kapitaalverzekering afgesloten voor 1-1-2001

Onderwerp nader toegelicht

In de volgende hoofdstukken wordt per onderdeel beschreven waar het onderwerp precies om draait, met name in fiscaaltechnisch opzicht.

Inhoudelijke beoordeling en behandeling

Stap 6 is de inhoudelijke beoordeling en behandeling van de rubriek kapitaalverzekering in het formulier OWR. Uiteraard is deze beschrijving niet uitputtend. Mocht je een uitzondering in behandeling hebben, dan kan het nodig zijn om op je kantoor meer vaktechnische kennis te zoeken. Voor advies ten aanzien van de waarde van de kapitaalverzekering ga je naar je buddy/ volg je de vaktechnische lijn.

Uitzonderingen in deze werkinstructie

Deze instructie ziet niet op de fiscale behandeling van de kapitaalverzekering eigen woning in box 1 en ook niet op de kapitaalverzekeringen die zijn afgesloten bij de eigen BV.

3 Inhoudelijke beoordeling en behandeling

De Handleiding formulier OWR uitworp, beschrijft de stappen die je uitvoert als je een formulier OWR behandelt en deze werkinstructie beschrijft de inhoudelijke beoordeling en behandeling van het formulier OWR met een risico in thema kapitaalverzekeringen. Hieronder zijn de stappen toegelicht.

3.1 Stap 1 tot en met 5

Zie de Handleiding formulier OWR uitworp. .

3.2 Stap 6 Beoordeel het uitgeworpen formulier OWR

Allereerst beoordeel je of het formulier OWR zich leent voor [passend contact](#) met belastingplichtige. Zoek in de [infozet](#) de toelichting op de uitworpbevestiging(en) om het aangewezen risico te beoordelen. Vergelijk de rubriek van het aandachtsgebied in het formulier met onze (systeem)informatie. Controleer ook of de informatie uit het formulier OWR aansluit bij de reeds ontvangen aangifte inkomstenbelasting van belastingplichtige die in [5.1.2i](#) is opgenomen. In het volgende hoofdstuk vind je een toelichting op de inhoudelijke beoordeling van het thema.

3.3 Stap 7 tot en met 12

Deze stappen beschrijven de communicatie met de belastingplichtige of gemachtigde en het vaststellen van een aangifte. Gebruik hiervoor de de Handleiding formulier OWR uitworp. .

4 Algemene kenmerken kapitaalverzekeringen in box 3

In dit hoofdstuk worden de algemene kenmerken van een kapitaalverzekering in box 3 en de berekening werkelijk rendement bij kapitaalverzekeringen uitgelegd.

4.1 Algemene kenmerken kapitaalverzekeringen

Een kapitaalverzekering is een levensverzekering waarmee een kapitaal wordt opgebouwd dat in één keer wordt uitgekeerd op de afgesproken einddatum, mits de verzekerde op die einddatum in leven is. Met zo'n kapitaalverzekering kan dus in eerste instantie worden gespaard voor later. Een dergelijke verzekering kan ook worden afgesloten om vermogensverlies bij vooroverlijden af te dekken. Deze laatste vorm noemt men ook wel een overlijdensrisicoverzekering. Als er bij zowel in leven zijn als bij (voor)overlijden een kapitaalsuitkering is verzekerd, is sprake van een zogenoemde 'gemengde' verzekering.

Een overeenkomst van kapitaalverzekering kenmerkt zich dus door één of twee verzekerde uitkering(en), bij in leven zijn op een bepaalde (eind)datum en/of bij overlijden vóór een bepaalde datum, waarbij – in het algemeen gesproken – gedurende een aaneengesloten aantal jaren premies worden betaald. De voor een kapitaalverzekering betaalde premies zijn voor de inkomstenbelasting niet aftrekbaar. De verhouding waarin én de periode gedurende welke de premies zijn betaald, kunnen van belang zijn bij het toepassen van een toekomstige uitkeringsvrijstelling.

4.2 Soorten kapitaalverzekeringen

Gegeven de fiscale faciliteiten werd een kapitaalverzekering vaak afgesloten met de bedoeling om (de rentecomponent in) de kapitaalsuitkering onbelast te ontvangen. Aan deze fiscale faciliteit is per 1 januari 2013 een einde gekomen. Toen is het fiscale regime voor de zogenoemde kapitaalverzekering eigen woning beëindigd. De kapitaalverzekering eigen woning wordt fiscaal volledig in box 1 behandeld en wordt verder niet besproken in deze werkinstructie.

In deze instructie staan centraal de kapitaalverzekeringen die een bezitting in box 3 vormen. In de eerste plaats gaat het daarbij om op of na 1 januari 2001 afgesloten kapitaalverzekeringen, zoals een pure overlijdensrisicoverzekering die veelal wordt afgesloten voor de dekking van de kosten van een uitvaart. Deze keren dus uitsluitend uit bij overlijden. Daarnaast kan het gaan om op of na 1 januari 2001 afgesloten gemengde kapitaalverzekeringen, niet zijnde een kapitaalverzekering eigen woning of een kapitaalverzekering die met de eigen BV afgesloten.

Tot box 3 kunnen ook bepaalde oudere kapitaalverzekeringen behoren die zijn afgesloten onder de Wet op de inkomstenbelasting 1964 en dus uiterlijk op 31 december 2000 tot stand zijn gekomen. Daarvoor geldt overgangsrecht op grond waarvan bij uitkering – onder voorwaarden – gebruik kan worden gemaakt van de oude uitkeringsvrijstelling. Als een dergelijke verzekering op 31 december 2000 'op weg was naar' de uitkeringsvrijstelling behoren deze kapitaalverzekeringen tijdens de opbouwfase (niet-uitkeringsfase) als bezitting tot box 3. Onder voorwaarden kan in de opbouwfase gebruik worden gemaakt van een bijzondere waardevermindering in box 3.

4.3

Werkelijk rendement bij kapitaalverzekeringen

Het voordeel uit een kapitaalverzekering bestaat economisch gezien uit rente (waarbij de rente bestaat uit de uitkering minus alle betaalde premies).

Voor de bepaling van het werkelijk rendement en daarmee het invullen van het OWR-formulier geldt dat in eerste instantie de waarde(en) van de kapitaalverzekering(en) in aanmerking word(t)(en) genomen. Betaalde premies kunnen worden beschouwd als storting, waarbij een tussentijdse uitkering (bijvoorbeeld een gedeeltelijke afkoopsom) als onttrekking kan worden gezien.

Het werkelijk rendement per kapitaalverzekering wordt dan als volgt bepaald:

Waarde kapitaalverzekering per 31-12-2024:	€	
Waarde kapitaalverzekering per 01-01-2024:	€	-
	€	
Totaal betaalde premies (stortingen):	€	-
Uitkeringen (onttrekkingen):	€	+
Werkelijk rendement kapitaalverzekering 2024:	€	

Het op deze wijze bepaalde werkelijk rendement vormt het uitgangspunt voor de vermogensrendementsheffing in box 3.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd wanneer een belastingplichtige een niet (volledig) vrijgestelde kapitaalverzekering in box 3 heeft en hoe van een dergelijke verzekering het werkelijk rendement bepaalt wordt. In deze werkinstructie worden de hoofdlijnen van de (fiscale) ins en outs over kapitaalverzekeringen in box 3 behandeld. Hier wordt ingegaan op verschillende voorkomende categorieën kapitaalverzekeringen.

5.1 Uitkering uitsluitend bij overlijden

Een pure overlijdensrisicoverzekering keert uitsluitend uit bij voortijdig overlijden. Vaak wordt deze gebruikt om de kosten van een uitvaart te dekken (ook wel begrafenisverzekering genoemd). Onder voorwaarden kan voor rechten op kapitaalsuitkeringen of prestaties uit levensverzekering die als uitvaartverzekering dienen een vrijstelling in box 3 gelden. Dit is geregeld in artikel 5.10, aanhef en onderdeel a van de Wet inkomstenbelasting 2001.

Om gebruik te kunnen maken van genoemde box 3-vrijstelling moet het gaan om een recht op een kapitaalsuitkering bij overlijden van de belastingplichtige, zijn partner of een bloed- of aanverwant (niet beperkt tot de rechte lijn), of om rechten op prestaties in natura ter zake van de verzorging van een uitvaart.

Een aanvullende voorwaarde voor de vrijstelling is dat de som van het verzekerde kapitaal uit dergelijke levensverzekeringen, per verzekerde, niet meer bedraagt dan € 8.665 (bedrag 2024). Voor verzekeringen met een hoger verzekerd kapitaal geldt een vrijstelling die is gerelateerd aan de waarde van de op de polis verzekerde rechten; de som van de waarde van die rechten per persoon mag niet meer bedragen dan € 8.665 (2024). Er is dus een grensbedrag op basis van het verzekerde bedrag en een grensbedrag op basis van de waarde van de op de polis verzekerde rechten.

Als een belastingplichtige op grond van meer dan één begrafenisverzekering rechten op een kapitaalsuitkering dan wel prestaties in natura heeft, moeten deze voor de toepassing van de tweede vrijstellingsgrens (de waarde van de verzekerde rechten) bij elkaar worden opgeteld.

Wanneer de vrijstellingsgrenzen niet worden overschreden, is (zijn) de kapitaalverzekering(en) volledig vrijgesteld in box 3. Dan telt het werkelijk rendement van de kapitaalverzekering(en) het hele belastingjaar niet mee. Het betreft als het ware een 'alles-of-niets-vrijstelling',

Indien daarentegen de vrijstellingsgrenzen wel worden overschreden, is (zijn) de kapitaalverzekering(en) in het geheel niet vrijgesteld. De totale waarde van de kapitaalverzekering(en) vormt dan een bezitting in box 3. Het betreft niet een zogenoemde 'in-zoverre-vrijstelling', waarbij slechts het bedrag dat boven de vrijstelling uitkomt belast is. In dit geval moet het werkelijk rendement voor de kapitaalverzekering worden bepaald.

Het werkelijk rendement moet in het OWR-formulier worden ingevuld. Daarbij zijn de totale waarden per 1 januari 2024 en 31 december 2024, de betaalde premies en de (tussentijdse) uitkeringen van belang. Deze moeten worden ingevuld in het OWR-formulier.

Uitkeringen uit een tot box 3 behorende pure overlijdensrisicoverzekering of uitvaartverzekering in box 3 zijn voor de inkomstenbelasting onbelast. Tussentijdse uitkeringen vormen echter wel een onderdeel van het werkelijk rendement van de kapitaalverzekering (zie hiervoor).

De verzekeraar moet aan een verzekeringnemer ieder jaar opgeven wat de waarde van een niet-vrijgestelde kapitaalverzekering is op de peildatum 1 januari van dat jaar. Deze kun je terugvinden in [5.1.2i](#) of [5.1.2i](#)

Voorbeeld

Anja heeft in 2022 een kapitaalverzekering afgesloten die uitsluitend recht geeft op een uitkering bij overlijden. Op 1 januari 2024 is de fiscale waarde van de verzekering € 12.000 volgens de verzekeraar. Op 31 december 2024 is de fiscale waarde van de verzekering volgens de verzekeraar € 13.000. Omdat de op de polis verzekerde rechten meer waard zijn dan de vrijstelling van € 8.665 moet Anja de volledige waarde van de kapitaalverzekering opgeven. Gedurende het jaar 2024 heeft Anja een premie gestort van in totaal € 600.

In het OWR-formulier vult Anja de waarde in per 1 januari 2024 en de waarde per 31 december 2024. Daarnaast vult Anja het totaal bedrag van de in 2024 betaalde premies in. Het werkelijk rendement bedraagt € 400.

5.2 Uitkering uitsluitend bij invaliditeit, ziekte of een ongeval

Voor een kapitaalverzekering die een uitkering ineens geeft *uitsluitend* bij invaliditeit, ziekte of een ongeval, geldt een onbeperkte vrijstelling (zie artikel 5.10, onderdeel b van de Wet inkomstenbelasting 2001). De kapitaalsuitkering is eveneens vrijgesteld.

Omdat de waarde van een dergelijke kapitaalverzekering volledig is vrijgesteld, behoeft hiervoor geen werkelijk rendement te worden bepaald. Er hoeft ter zake van deze kapitaalverzekeringen dan ook niets te worden verantwoord in het OWR-formulier.

5.3 Gemengde kapitaalverzekering, afgesloten op of na 1-1-2001

Voor kapitaalverzekeringen die op of na 1 januari 2001 zijn afgesloten en die niet voldoen aan de voorwaarden voor de kapitaalverzekering eigen woning, geldt als hoofdregel dat zij behoren tot de heffingsgrondslag van box 3. Ingeval de vrijstellingen van artikel 5.10 van de Wet IB 2001 niet van toepassing zijn, behoort de waarde van de kapitaalverzekering altijd tot de vermogensrendementsgrondslag in box 3. Voor een dergelijke kapitaalverzekering moet dus het werkelijk rendement worden bepaald.

Het werkelijk rendement moet in het OWR-formulier worden ingevuld. Daarbij zijn de totale waarden per 1 januari 2024 en 31 december 2024, de betaalde premies en de (tussentijdse) uitkeringen van belang. Deze moeten worden ingevuld in het OWR-formulier.

Uitkeringen uit een niet-vrijgestelde kapitaalverzekering die tot box 3 behoort, zijn voor de inkomstenbelasting onbelast. Tussentijdse uitkeringen vormen echter wel een onderdeel van het werkelijk rendement van de kapitaalverzekering (zie hiervoor).

De verzekeraar moet aan een verzekeringnemer ieder jaar opgeven wat de waarde van een niet-vrijgestelde kapitaalverzekering is op de peildatum 1 januari van dat jaar. Deze kun je terugvinden in [5.1.2i](#) of [5.1.2i](#)

5.4

Gemengde kapitaalverzekering afgesloten vóór 1-1-2001

Voor kapitaalverzekeringen die zijn afgesloten vóór 1 januari 2001 én niet zijn omgezet in een kapitaalverzekering eigen woning geldt de hoofdregel dat de waarde van die verzekering tijdens de opbouwfase in beginsel als bezitting tot box 3 behoort. Een uitzondering op die hoofdregel is onder andere de kapitaalverzekering die tegen een eenmalige premie (koopsom) is afgesloten. Deze kapitaalverzekering was op 31 december 2000 als het ware niet 'op weg naar de vrijstelling' en wordt volledig in box 1 afgehandeld.

5.4.1

Gemengde kapitaalverzekering afgesloten vóór 15 september 1999

Voor kapitaalverzekeringen die zijn afgesloten vóór 15 september 1999 kan tijdens de looptijd een bijzondere waarde vrijstelling in box 3 van toepassing zijn. De voorwaarden aan die vrijstelling zijn opgenomen in hoofdstuk 2, artikel I, onderdeel AN van de Invoeringswet Wet inkomstenbelasting 2001. De voorwaarden zijn:

- de looptijd van de verzekering mag na 13 september 1999 niet zijn verlengd; en
- het verzekerd kapitaal mag ná 13 september 1999 niet zijn verhoogd, anders dan op grond van een bestaande (normale en gebruikelijke optie) clause in de polis.

De waarde vrijstelling bedraagt € 123.428 per fiscaal partner (€ 246.856 voor fiscaal partners gezamenlijk). Deze vrijstellingsbedragen worden verminderd met de eventuele vrijstellingen die eerder zijn gebruikt (imputatieregeling). Daarvoor kunnen de gegevens van de aangifte inkomstenbelasting als uitgangspunt worden genomen, als ook de gegevens ten aanzien van vrijgestelde kapitaalsuitkeringen in [5.1.2i](#) en [5.1.2i](#).

Als de waarde van de kapitaalverzekering **niet uitkomt boven** het bedrag van de (resterende) vrijstelling, dan hoeft (de waarde van) de kapitaalverzekering niet te worden aangegeven in het OWR-formulier.

Ingeval de waarde van de kapitaalverzekering **wel uitkomt boven** het bedrag van de (resterende) vrijstelling, dan valt het meerdere in box 3. Dat deel van (de waarde van) de kapitaalverzekering moet voor de bepaling van het werkelijk rendement worden aangegeven in het OWR-formulier. Alle voor de kapitaalverzekering(en) in te vullen bedragen moeten dan worden vermenigvuldigd met een percentage dat als volgt wordt bepaald:

$$\frac{\text{Waarde kapitaalverzekering(en) per 1/1 uitkomend boven vrijstelling}}{\text{Totale waarde kapitaalverzekeringen}} \times 100\%$$

Voorbeeld

Peter heeft in 1998 een gemengde kapitaalverzekering afgesloten. Deze was op 31 december 2000 'opweg naar de vrijstelling' en behoort per 1 januari 2001 tot box 3. Op 1 januari 2024 is de fiscale waarde van de verzekering € 140.000 volgens de verzekeraar. Op 31 december 2024 is de fiscale waarde van de verzekering volgens de verzekeraar € 145.000. Gedurende het jaar 2024 heeft Peter een premie gestort van in totaal € 1.000. Het restant van de voor Peter geldende waarde vrijstelling in box 3 is (stel) € 82.000.

In het OWR-formulier vult Peter de waarde in per 1 januari 2024 nadat deze waarde is vermenigvuldigd met het volgende percentage:

$$\frac{€ 58.000 (€ 140.000 - € 82.000)}{€ 140.000} \times 100\% = 41,4\%$$

De waarde die per 1 januari 2024 in het OWR-formulier moet worden ingevuld is € 57.960.

Vervolgens vult Peter in het OWR-formulier de waarde per 31 december 2024, nadat ook deze is vermenigvuldigd met het berekende percentage. Die waarde is € 60.030.

Tenslotte moet Peter 41,4% van de betaalde premies als storting opnemen in het OWR-formulier. Dat bedrag is € 414.

Het werkelijk rendement bedraagt voor Peter in 2024 dan € 1.656.

5.4.2 Gemengde kapitaalverzekering afgesloten na 14 september 1999

De volledige waarde van een kapitaalverzekering die na 14 september 1999 is afgesloten maakt onderdeel uit van de bezittingen in box 3. Er geldt daarvoor geen bijzondere waardeverijstelling in box 3.

In het voorbeeld van Peter moeten voor bepaling van het werkelijk rendement voor 2024 de volledige waarden per 1 januari 2024 en en 31 december 2024 in het OWR-formulier worden ingevuld. Bovendien moet Peter de volledige premie van € 1.000 in het formulier opnemen als storting.

Uit de overzichten van de verzekeraar volgt wat de fiscale waarden zijn op de diverse data, dit zijn de waarden in het economische verkeer. De waarden zullen ook zijn gerenseigneerd en zijn opgenomen in 5.1.2f of 5.1.2i

Controleer ook of informatie van andere belastingjaren van belang is voor de aangifte die je behandelt. Denk daarbij aan de in eerdere jaren vrijgestelde uitkeringen uit kapitaalverzekeringen,. Dit heeft gevolgen voor de bijzondere waardeverijstelling in box 3